

POBLES INDÍGENES I MUNDIALITZACIÓ

LEONARDO BOFF

Segons dades de l'ONU avui hi ha prop de 300 milions d'indígenes en el món. Quin és la seva aportació en el procés de mundialització? Enumerem només tres punts rellevants.

Saviesa ancestral. Coneixent una mica les diferents cultures indígenes, identifiquem en elles una profunda capacitat d'observació de la natura amb les seves forces i de la vida amb les seves vicissituds. La seva saviesa se va anar teixint en sintonia fina amb l'univers i amb l'escolta atenta de la Terra. Saben molt millor que nosaltres casar cel i terra, integrar vida i mort, compatibilitzar treball i diversió, confraternitzar ésser humà amb natura. En aquest sentit són altament civilitzats encara que siguin tecnològicament primitius.

Intuitivament van encertar amb la vocació fonamental del nostre efímer pas per aquest món: captar la majestat de l'univers, assaborir la bellesa de la Terra i treure de l'anonimat la Font originària de tot ésser, anomenant-la amb mil noms: Palop, Tupã, Nmandu... entre altres. Tot existeix per brillar, i l'ésser humà existeix per ballar i festejar aquesta brillantor.

La nostra cultura dominant necessita rescatar aquesta saviesa. Sense ella difícilment posarem límits al poder que podria delmar el nostre somrient Planeta viu.

Integració simfònica amb la natura. L'indi se sent part de la natura, no un estrany dins ella. Per això en els seus mites els éssers humans conviuen amb altres éssers vius i es casen entre si. Van intuir el que sabem per la ciència empírica: que tots formem una cadena única i sagrada de vida. Són ecologistes eximis. L'Amazònia, per exemple, no és terra intocable. Durant milers d'anys, les desenes de nacions que allí viuen hi van actuar sàviament. Gairebé el 12% de tota la selva amazònica de terra ferma va ser manejada pels indis,

promovent «illes de recursos», desenvolupant espècies vegetals útils o boscos amb alta densitat de castanyers de Brasil i de fruites de tota espècie. Els van plantar i els van cuidar per a ells i per als que tinguin la sort de passar per allí.

Els ianomamis saben aprofitar el 78% de les espècies d'arbres dels seus territoris. Tenint en compte la immensa biodiversitat de la regió, això significa unes 1.200 espècies en una àrea de la grandària d'un camp de futbol.

La Terra és la Mare de l'indi. Està viva i per això produeix tot tipus d'éssers vius. Ha de ser tractada amb la reverència i el respecte que es dona a les mares. Mai abaten animals, peixos o arbres per pur gust, sinó per atendre a les necessitats humanes, i encara així, quan tallen arbres o es realitza alguna caça o pesca major, organitzen ritus de disculpa per a mai violar l'aliança d'amistat entre tots els éssers.

Aquesta relació simfònica amb la comunitat de vida és imprescindible per garantir el futur comú de la nostra pròpia vida i de la vida de l'espècie humana.

Actitud de veneració i de respecte.

Per als pobles indígenes, així com per a molts contemporanis, tot és viu i ple de missatges que és important desxifrar. L'arbre no és només un arbre. Té braços que són les seves branques, mil llengües que són les seves fulles, i uneix la Terra amb el Cel per les arrels i per la copa. Els indígenes aconsegueixen captar naturalment el fil que lliga i relliga totes les coses entre si i amb Déu. Quan ballen i prenen les seves begudes rituals fan una experiència de trobada amb Déu i amb el món dels ancians i dels savis, que són vius a l'altre costat de la vida. Per a ells l'invisible és part del visible. Hem d'aprendre aquesta lliçó que ens donen.

La llibertat, essència de la vida de l'indígena. En

l'actualitat ens turmenta la falta de llibertat. La complexitat de la vida, la sofisticació de les relacions socials genera sentiments de presó i d'angoixa. Els pobles indígenes ens donen testimoni d'una inconmesurable llibertat. Basti el testimoni de dos grans indigenistes, els germans Orlando i Cláudio Villas-Boas: «l'indi és totalment lliure, no necessita explicar els seus actes a ningú. Si una persona crida al centre de São Paulo, una radiopatrulla pot emportar-se'l pres. Si un indi fa un tremend bram enmig de l'aldea, ningú el mirarà ni li preguntarà per què crida. L'indi és un home lliure».

L'autoritat, el poder com a generositat.

La llibertat viscuda pels indis confereix una marca singular a l'autoritat dels seus cacics. Aquests mai poden tenir comandament sobre els altres. La seva funció és d'animació i d'articulació de les coses comunes, respectant sempre el do suprem de la llibertat individual. Molt especialment entre els Guaranís es viu aquest alt sentit d'autoritat, l'atribut essencial del qual és la generositat. El cacic ha de donar tot el que li demanen i no ha de guardar res per a si. En algunes aldees indígenes es pot reconèixer al cap en la persona que porta els ornaments més pobres, perquè tota la resta ha estat donada. Nosaltres occidentals definim el poder sota la seva forma autoritària: «la capacitat d'aconseguir que l'altre faci el que jo vull». En funció d'aquesta concepció, les societats estan permanentment dilacerades per conflictes d'autoritat.

Imaginem l'escenari següent: si el cristianisme s'hagués encarnat en la cultura política guaraní en comptes de la grecoromana, tindriem sacerdots pobres, bisbes miserables i el papa seria un vertader captaire. La seva marca registrada seria la generositat i el servei humil a tots. Llavors sí que podríem ser testimonis d'Aquell que va dir: «estic entre vosaltres com qui serveix». Els indígenes haurien captat aquest missatge com a connatural a la seva cultura i potser s'haurien adherit, lliurement, a la fe cristiana.

Com veiem, els indígenes podrien ser en tantes coses «els nostres mestres i els nostres doctors», tal com es deia dels pobres a l'Església dels primers temps.

CORIHUAYRACHINA EL MAJOR COMPLEX ARQUEOLÒGIC INCA

Una expedició científica patrocinada per la National Geographic Society va informar el dilluns 18 de març de 2002 de la troballa del major complex arqueològic a la zona selvàtica del departament de Cusco, a Perú. Segons els investigadors -nord-americans, britànics i peruans-, el complex de Corihuayrachina va ser possiblement una fortalesa des d'on els inques van resistir la dominació espanyola. Es tracta del major i més important jaciment inca descobert des de 1964. El complex es troba a uns 35 km al sud-oest de la ciutadella de Machu Picchu.

Corihuayrachina -paraula quítxua que significa "or sotmès al vent per fondre's"-, té una extensió de 6 km² i està situada a 3.300 metres sobre el nivell del mar, al districte de Santa Rosa, departament de Cusco, uns 1.000 quilòmetres al sud-est de Lima, en una regió que es va constituir com últim baluard dels inques contra la conquesta espanyola, que es va prolongar fins al 1572. Té dotze zones arqueològiques, amb edificis circulars, magatzems, tallers de ceràmica, cementiris, restes òssies, plataformes cerimonials, terrasses, canals de reg, una presa i una piràmide truncada. Segons les investigacions, Corihuayrachina va tenir tres etapes d'ocupació: la primera, prèvia als inques; la segona contemporània als inques (1400-1450), i una tercera que potse fou inca-colonial.

La ciutat descoberta és el major i més important jaciment inca trobat des que Gene Savoy va explorar Vilcabamba la Vieja el 1964.

Precisament, el mes de febrer del 2002 es va informar del descobriment de la capital perduda de l'últim regne inca, Vilcabamba la Grande (prop també de Machu Picchu), a a uns 80 km en línia recta de les monumentals ruïnes de la ciutadella de Machu Picchu. En aquest lloc es van trobar les restes de la mítica capital perduda dels inques; en aquesta ciutat fortalesa es va refugiar Manco Inca i des d'aquí va liderar un moviment d'insurgència contra la dominació espanyola, fins a ser vençuts.

